

10. Изосимова М.В. Зарубежное законодательство об ответственности за преступления, совершаемые служащими частных охранных и детективных служб / М.В. Изосимова // Пробелы в российском законодательстве. Юридический журнал. – 2008. – № 1. – С. 309–311.

11. Соловьев Д.Н. Особенности деятельности частных детективов в странах мира / Д.Н. Соловьев – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://aupd.org/world-detectives/>.

12. Law on the profession of private detective, law № 329/2003, republished in 2007. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.eaglesecurity.eu/aboutus/Law%20on%20the%20profession%20of%20private%20detective.pdf>.

13. Law on agencies for protection of persons and property and on private detective activities. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://psm.du.edu/media/documents/national_regulations/countries/europe/bosnia_herzegovina/bosnia_and_herzegovina_law_on_private_protection_agencies_and_detective_2002-english.pdf.

14. Private Detective Services Act (Official Gazette of the RS, № 17/11, ZDD-1) of 11 March 2011. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DPDVN/Zasebno_varovanje/oktober_2011/Linik_Private_Detective_Services_Act_-_2011_Slovenia.doc.

15. О частной детективной и охранной деятельности в Российской Федерации: Закон Российской Федерации от 11 марта 1992 г., № 2487-1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_385/.

16. Юрко С.С. Перспективы законодательной регламентации детективной деятельности в Украине / С.С. Юрко // Право і суспільство. – 2014. – № 5.2. – С. 370–373.

УДК 347(088.4)

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ ЯК РІЗНОВИД СПОЖИВЧОГО ДОГОВОРУ

SERVICE AGREEMENT AS A KIND OF THE CONSUMER CONTRACT

Горблянський В.Я.,

аспірант кафедри цивільного права

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Здійснюється аналіз норм чинного законодавства, які визначають поняття споживчого договору, та віднесення до споживчих договорів про надання послуг, аналіз доктринальних положень цивілістичної науки щодо визначення договору про надання послуг як споживчого договору та виклад свого бачення проблеми такого визначення.

Ключові слова: споживчий договір, договір про надання послуг, ознаки споживчого договору, споживчий договір про надання послуг.

Осуществляется анализ норм действующего законодательства, которые определяют понятие потребительского договора, и отнесение к потребительским договорам о предоставлении услуг, анализ доктринальных положений науки по определению договора о предоставлении услуг как потребительского договора и изложение своего видения проблемы такого определения.

Ключевые слова: потребительский договор, договор об оказании услуг, признаки потребительского договора, потребительский договор о предоставлении услуг.

The analysis of current legislation is made, which define a concept of the consumer contract and attribution to consumer contracts of service provision, the analysis of doctrinal provisions of civil jurisprudence concerning the definition of the service agreement as the consumer contract and the presentation of my own view of this definition.

Key words: consumer contract, service agreement, features of the consumer contract, consumer contract of service provision.

Постановка проблеми. В сучасному цивільному обороті послуги формують одну з найчисленніших груп зобов'язань. Серед цих зобов'язань вагоме місце посідають споживчі послуги. Важливим регулятором цих відносин, окрім нормативно-правових актів, є договір. Тому договірні відносини у сфері послуг за участю споживачів є цікавими для вивчення та вдосконалення їх правового регулювання.

Спеціальним нормативно-правовим актом, що регулює відносини за участю споживачів і містить особливі способи захисту їх прав, є Закон України «Про захист прав споживачів» [1]. Визначення поняття договору про надання послуг дається у

Цивільному кодексі України [2] (далі – ЦК України). При цьому чинне законодавство не містить легального визначення поняття споживчого договору і не визначає критеріїв, за якими договір, зокрема і про надання послуг, слід кваліфікувати як споживчий.

З огляду на зазначене, встановлення ознак, за якими договір про надання послуг слід характеризувати як споживчий, є актуальним.

Стан опрацювання цієї проблематики. Питанню віднесення договорів про надання послуг до споживчих приділялася увага у дослідженнях наступних науковців: М.М. Гудими у дисертації «Захист прав споживачів за договором про надання

туристичних послуг», Р.М. Гейнц у дисертації «Цивільно-правове регулювання відносин за договором про надання комунальних послуг», Г.А. Осетинської у дисертації «Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України» та ін.

Водночас, незважаючи на численність наукових праць, погляди науковців щодо розуміння сутності споживчого договору різняться. Дискусійними залишаються підходи у визначенні ознак споживчого договору та специфіки договорів про надання послуг як споживчих договорів.

Окрім цього, існує потреба законодавчого закріплення поняття споживчого договору, якому має передувати ґрунтовне наукове дослідження щодо з'ясування його сутності та основних ознак. Саме тому аналіз доктринальних підходів та норм чинного законодавства, які торкаються споживчих договорів та договорів про надання послуг за участю споживачів, видається необхідним.

Метою статті є визначення ознак, за якими договір про надання послуг слід кваліфікувати як споживчий договір.

Виклад основного матеріалу. Аналіз норм Закону України «Про захист прав споживачів» свідчить про відсутність у ньому дефініції поняття «споживчий договір». У цьому законі визначаються права споживачів за такими договорами, як договір роздрібної купівлі-продажу (ст. 8–10), договір про виконання робіт та про надання послуг (ст. 10), договір про надання споживчого кредиту (ст. 11). Легального визначення поняття «споживчого договору» немає і в інших нормативно-правових актах чинного національного законодавства. Це поняття є науковою категорією, а тому з цього питання слід висловити думки вчених-правників.

На думку М.М. Гудими, юридичними ознаками споживчого договору є: 1) специфічний суб'єктний склад; 2) об'єкт договірних зобов'язань, призначений виключно для особистих, сімейних, домашніх та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності; 3) публічно-правовий характер; 4) оплатний характер; 5) особливий порядок укладення [3, с. 11].

Г.А. Осетинська вважає, що споживчим договором має вважатися правочин, за яким продавець, виробник, виконавець, що є підприємцем, реалізує товар, роботи, послуги споживачеві – фізичній особі, яка придбає, набуває, замовляє, використовує (має намір це зробити) товар, роботи, послуги для особистих культурно-побутових, сімейних, домашніх та інших особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням професійних обов'язків найманого працівника [4, с. 8].

І.І. Банасевич зазначає, що споживчі договори виділяються законодавством в окремий тип договорів не стільки за юридичним чи економічним, скільки за суб'єктним критерієм, та обумовлені необхідністю захисту «слабкої» сторони, незважаючи на закріплення у цивільному законодавстві засад юридичної рівності суб'єктів цивільних правовідносин [5, с. 63].

Свою позицію щодо споживчого договору висловив і А.В. Федорончук, який зазначив, що основними критеріями для кваліфікації того чи іншого цивільно-правового договору як споживчого, слід вважати насамперед специфічний суб'єктний склад, а також особливу мету, заради якої укладається договір. Якщо у договорі стороною є фізична особа, яка укладає його з метою особистого (побутового) використання, то такий договір можна кваліфікувати як споживчий [6, с.46].

Поділяючи погляди вищенаведених вчених, вважаємо, що при віднесенні договорів, у тому числі й про надання послуг, до споживчих, слід приймати до уваги сукупність двох обов'язкових складових, а саме суб'єктний склад та мету, з якою укладається договір. До суб'єктного складу слід віднести, з одного боку замовника – фізичну особу, а з другого боку виконавця – суб'єкта підприємницької діяльності, який володіє необхідною правосуб'єктністю. Метою такого договору є задоволення особистої потреби, що не пов'язана з підприємницькою діяльністю.

Щодо поглядів вчених про можливість укладення споживчого договору споживачем – фізичною особою-підприємцем або юридичною особою задля задоволення особистих потреб її учасників, на наш погляд, така конструкція нівелює принцип «слабкої сторони» договору. Будучи юридично обізнаним суб'єктом договірних відносин, юридичні особи та фізичні особи-підприємці реалізують право на захист, не застосовуючи норми Закону України «Про захист прав споживачів», а в разі віднесення до споживачів вищенаведених суб'єктів це може призвести до зловживання своїми правами як споживача.

Аналізуючи думки вчених щодо можливості укладення споживчого договору не тільки фізичною особою, на нашу думку, слід виділити широке і вузьке розуміння поняття споживчого договору. У широкому розумінні споживчі договори – це усі договори, які спрямовані для задоволення потреб споживання. Проте таке формулювання надто розмите і не дає можливості чітко відмежувати ці договори від інших, не говорячи про застосування відповідного специфічного нормативного регулювання. У вузькому ж розумінні, з яким погоджуємося й ми, споживчі договори повинні включати сукупність двох елементів: специфічний суб'єктний склад та споживчий характер правовідносин.

Окресливши специфіку споживчого договору, виділимо ті договори про надання послуг, які є споживчими, відмежовуючи їх від господарських (підприємницьких) договорів.

Глава 63 ЦК України не містить вичерпного переліку договорів про надання послуг і не проводить їх класифікації. Немає однозначного підходу до систематизації цієї групи договорів і на доктринальному рівні. Зрештою, окрім поіменованих договорів, які передбачені ЦК України, зокрема договорів перевезення, транспортного експедирування, зберігання, страхування, доручення, комісії, на практиці для регулювання відносин з надання послуг застосовуються непоіменовані договори, кількість яких

постійно зростає, що обумовлено розширенням сфери послуг.

Не дивлячись на деякі зауваження до визначення конструкції договору про надання послуг, законодавчо закріплено, що за цим договором одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором (ч. 1 ст. 901 ЦК України). При цьому визначення поняття послуги в ЦК України не міститься. Зі змісту частини 1 ст. 901 можемо стверджувати, що це дія, яка споживається у процесі її вчинення для задоволення потреб особи.

Господарський кодекс України (далі – ГК України) визначає умови укладення договорів, що породжують господарські зобов'язання. Так, відповідно до ч. 1 ст. 179 цього кодексу, майново-господарські зобов'язання, які виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами – юридичними особами на підставі господарських договорів, є господарсько-договірними зобов'язаннями [7]. Частини 1 та 2 ст. 175 ГК України визначає, що майново-господарськими визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Суб'єктами майново-господарських зобов'язань можуть бути суб'єкти господарювання, негосподарюючі суб'єкти – юридичні особи, а також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією [6]. Господарсько-договірні зобов'язання можуть породжуватися і договорами про надання послуг.

Аналізуючи норми ГК України, можна зазначити, що ознаками господарських договорів загалом і договорів про надання послуг зокрема є їх суб'єктний склад та сфера, в якій складаються такі договірні відносини, а саме господарська діяльність. Ці дві ознаки дозволяють розмежувати господарські й споживчі договори.

Таким чином, для віднесення договору про надання послуг до споживчого, слід врахувати притаманні споживчому договору суб'єктний склад та мету, з якою укладається цей договір. Так, договір перевезення вантажу може бути як споживчим, так і господарським. Якщо замовник є фізичною особою (споживачем) та укладає договір з метою перевезення вантажу не в підприємницьких цілях, то цей договір є споживчим. У випадку, коли замовник за договором є суб'єктом господарської діяльності, то зазначений вище договір споживчим є не, навіть якщо він укладений без мети отримання прибутку. Таке розмежування договорів формує інструментарій захисту своїх прав у разі порушення умов вищев-

казаного договору зі сторони виконавця. Так, у разі участі у договірних правовідносинах споживача, він буде мати можливість захисту свого порушеного права на підставі Закону України «Про захист прав споживачів» із залученням відповідного контролюючого органу. У разі порушення умов договору виконавцем, зокрема при наданні послуги неналежної якості, за участі суб'єкта господарської діяльності останній, реалізуючи право на захист, має можливість застосувати положення розділу V ГК України «Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання».

Додатково слід звернути увагу на те, що не всі договори законодавцем віднесено до договорів про надання послуг, у тому числі й споживчих, які взагалі можна вважати договорами про надання послуг. Відповідно до приписів п. 2 Правил надання населенню послуг з газопостачання, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 1999 р. № 2246 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2004 р. № 476), газопостачання – послуга, яка передбачає реалізацію природного або скрапленого газу шляхом транспортування його до споживача [8].

У цьому контексті слід відмітити думку В.В. Луця, який під предметом договору постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу розуміє електричну енергію у вигляді електричного струму та теплову енергію у вигляді пари або гарячої (перегрітої) води, які є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу [9, с. 287]. Аналогічну позицію виказувала й Р.М. Гейнц щодо того, що віднесення енерго-, газо-, теплопостачання до послуг є юридично некоректним. Енергопостачання – це діяльність, пов'язана з реалізацією різних форм енергії. За своєю юридичною природою вона не є послугою, адже у протилежному випадку купівлю будь-якого товару слід розглядати як послугу з його передачі [10, с. 13]. Таким чином, договори постачання електро-, газо-, теплоенергії та водопостачання не слід кваліфікувати як договори про надання послуг.

На нашу думку, це зумовлено дефініцією поняття послуги, яка дається законодавцем у п. 17 абз. 1 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» і не в повній мірі відповідає сутності послуги як правової категорії. Згідно з вказаною нормою, послуга – діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб. Слід зауважити, що надання (передача) визначеного договором матеріального блага реалізується договорами купівлі-продажу, прокату, про виконання робіт та іншими, а не договорами про надання послуг, а тому визначення поняття послуги в Законі України «Про захист прав споживачів» потребує уточнення.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що до споживчих договорів про надання послуг належать договори про надання послуг, сто-

ронами якого є виконавець – суб'єкт підприємницької діяльності – та замовник (споживач) – фізична особа. Метою такого договору є задоволення особистої потреби, що не пов'язана з підприємницькою діяльністю. На сьогодні споживчі договори про надання послуг не знайшли належного відображення

у чинному законодавстві. Окрім цього, існує низка колізій споживчого законодавства, які не дозволяють однозначно відмежувати договори про надання послуг від суміжних договірних конструкцій, а тому чинне законодавство в цій частині потребує вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про захист прав споживачів» № 1023-XII від 12 травня 1991 р. / Закон України / Верховна Рада України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
2. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 р. / Закон України / Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Гудима М.М. Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / М. М. Гудима; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. – К., 2012. – 16 с.
4. Осетинська Г. А. Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Г.А. Осетинська; КНУ ім.Т.Шевченка. – Київ, 2006. – 20 с.
5. Банасевич І.І. Договір побутового підряду як вид споживчого договору / І.І. Банасевич // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. – 2013. – № 33. – С. 61–69.
6. Федорончук А.В. Договір прокату: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / А.В. Федорончук; ПНУ ім. В. Стефаника, юридичний інститут – Івано-Франківськ, 2016. – 228 с.
7. Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 р. / Закон України / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання населенню послуг з газопостачання» № 2246 від 9 грудня 1999 р. // Постанова Кабінету Міністрів України / Кабінет Міністрів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-99-%D0%BF/print1445358991690074>.
9. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х т. – 3-є вид., перероб. і доп. / [за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – Т. II. – 1088 с.
10. Гейнц Р.М. Цивільно-правове регулювання відносин за договором про надання комунальних послуг // автореф. дис. ... к.ю.н. : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Р.М. Гейнц; НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України. – К. – 2011. – 19 с.

УДК 347.77

ВИДИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

KINDS OF MATERIAL RIGHTS ON INDUSTRIAL PROPERTY OBJECTS

Гоцанюк О.І.,

аспірант кафедри цивільного права № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Автор досліджує види майнових прав на об'єкти промислової власності та їх зміст. У статті порушуються питання співвідношення майнових прав інтелектуальної власності з речовим правом власності. Аналізуються положення законодавства та результати наукових досліджень вчених-цивілістів.

Ключові слова: майнові права, інтелектуальні права, промислова власність, види прав.

Автор исследует виды имущественных прав на объекты промышленной собственности и их виды. В статье поднимается вопрос соотношения имущественных прав интеллектуальной собственности с вещным правом собственности. Анализируются положения законодательства и результаты научных исследований ученых-цивилистов.

Ключевые слова: имущественные права, интеллектуальные права, промышленная собственность, виды прав.

The author researches kinds of material rights on industrial property objects and their content. An issue of correlation between intellectual material rights and real property right is raised in the article. Legislative provisions and results of legal researches are analysed in the article.

Key words: material rights, intellectual rights, industrial property, kinds of rights.

Постановка проблеми. Відсутність чіткої законодавчої позиції щодо природи майнових інтелектуальних прав на об'єкти промислової власності, а також наукова дискусія з цього питання, що точиться

серед вчених-цивілістів, обумовлює потребу в поглибленні приватноправових досліджень цього напрямку. Одним із аспектів порушеного питання, що може сприяти пролиттю світла на природу май-